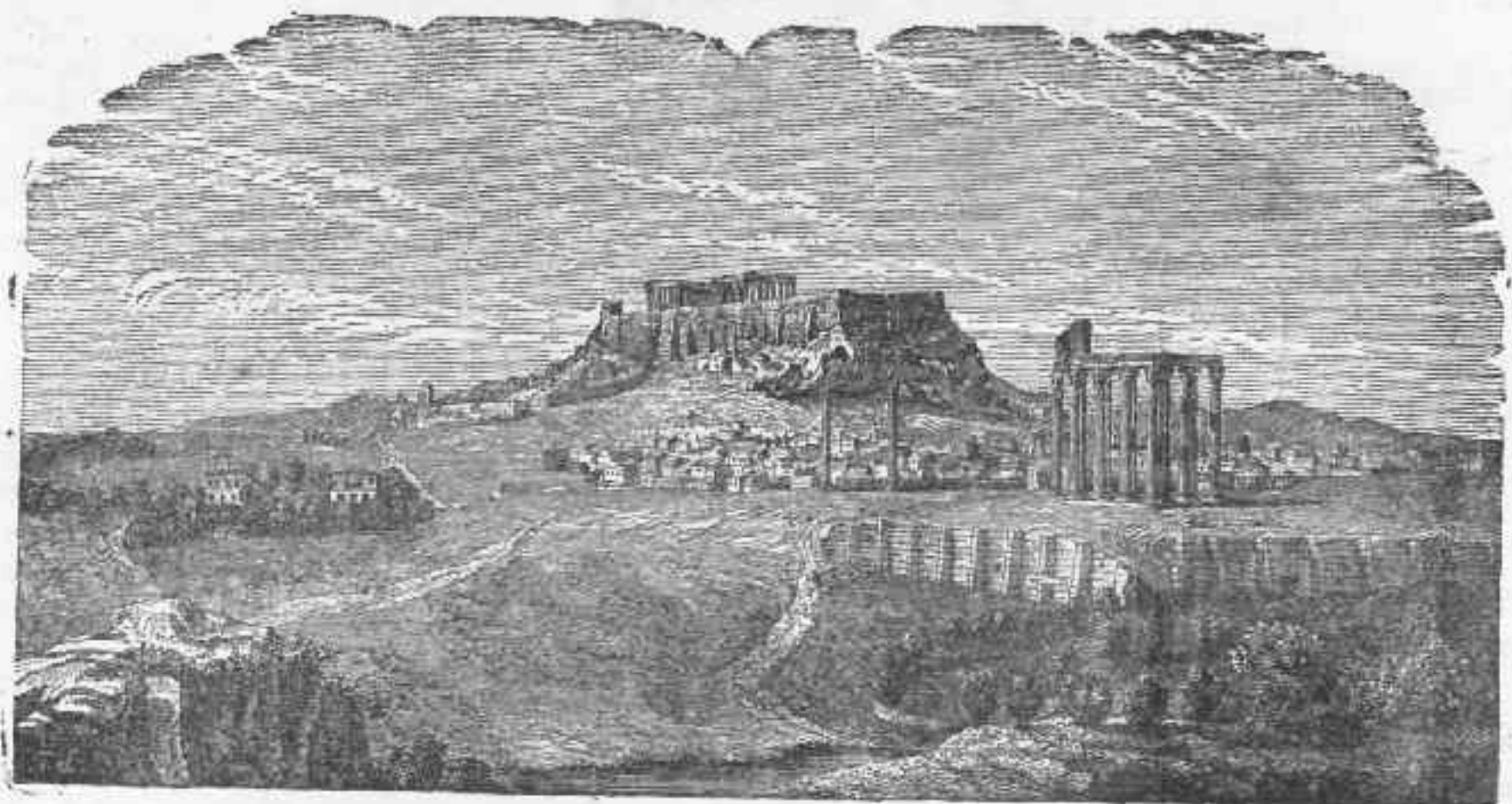

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ, 1866.

ΤΟΜΟΣ ΙΖ'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 393.

ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ

*Περὶ τῆς ἰταλικῆς ἐπιρροῆς ἐπὶ τὴν δημοτικὴν
γλῶσσαν τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων.*

ΓΥΟ ΤΟΥ ΚΛΗΡΕΤΟΥ

Γ. Γ. ΠΑΠΗΔΟΠΟΥΛΟΥ,

ἐπιμελητοῦ τοῦ ἑλλην. ἐκπαιδευτηρίου.

(Συνέχ. ἴδε φυλλάδιον 393—394).

Γ'.

Ἑτυμολογικὰ καὶ φρασολογικά.

1) *Καταλήξεις τῶν ἐκ τῆς ἰταλικῆς λέξεων.*

Τὰς προταχθείσας ἰταλικὰς λέξεις εἰς τὰς οἰκείας κατατάσσοντες καταλήξεις, παρατηροῦμεν ἐν γένει ὅτι ἐκεῖναι μάλιστα αἱ καταλήξεις ἐπεκράτησαν, ὅσαι διὰ τὴν γραμματικὴν συγγένειαν τῆς ἰταλικῆς καὶ ἑλληνικῆς ἔχουσιν ἀντιστοίχους ἐν τῇ ἑλληνικῇ.

ΑΤΟΣ [λ. *atus, ata, atum* παθ. μετοχή, ἀνάλογος τῶν ἑλληνικῶν παθητικῶν ὀνομάτων εἰς ἡτύς, κτῆ, κτὸν (δωρ. ατὸς, ατῆ, ατὸν) ὠτὸς, ωτῆ, ωτὸν (βλαχ. *atū*, γαλ. *at ale*)] ατο, ατα' μελάτος, ἀφράτες, δροσάτος, σωζάτος (σοῦζα, *suso*) τρεχάτες, φρυδάτος, χιονάτος, βαρβάτος, κευδουνάτος,

γεμάτος, ξυδάτος. Αὕτη ἡ κατάληξις καὶ περ ξενοφανὴς εἶναι ἀρχαιοτάτη ἐν τῇ ἑλληνικῇ, πιθανῶς μέχρι τῆς πελασγικῆς μορφῆς ἀνατρέχουσα. Ἐκ τῆς ἰταλικῆς δὲ κοινάτος, ἰντερεσάτος, σολντάτος, δεπυτάτος ἢ εἰς ιτος (λ. *itus a um* ἐκ τῶν εἰς ἰγε ῥημάτων) σούδιτος, σούρπιτος [καθ' ἐφέλκυσιν, διότι ὁ Κορ. παράγει αὐτὸ ἀπὸ τοῦ ἐρπετός, σερπετός].

Οὐδ. ΑΤΟ(ν)' κυδωνάτο, μοσχάτο, πιπεράτο, ζαχαράτο, βεταινάτο, μυγδαλάτο, μαρινάτο, νοικοκυράτο, ἀδελφάτο, πρωτάτο καὶ καθ' ἑλξιν τὸ τουρκοθάρβηχρον σουλτανάτο. Νεώτερα δὲ καὶ ἐπομένως ἰταλικώτερα εἶναι τὰ ἐξῆς' φλάτο, σενάτο, μαντάτο, στουφάτο, στάτο, πιάτο, τσιρῶτο, βελουδο κτλ. καὶ τὰ εἰς ιτο ἰτο ἐκ τῶν εἰς ἰγε καὶ *ege* ῥημάτων, κρέδιτο, τράντατο, παρτίδο.

Ἀλλὰ παντάπασι διάφορα εἶναι τὰ εἰς ἐτο *etto*, ἐξ ὑποκοριστικῆς καταλήξεως πηγάζοντα' στιλέτο, λουκέτο, λαζαρέτο, μηχανέτι (οὐχί—το, ὡς ἀπὸ τοῦ μηχανέτιον) κασκέτο κτλ. — Ἀνάλογα εἶναι τὰ σαλταισότο, καπότο, λαούτο.

Θηλ. ΑΤΑ' στράτα, τράτα, σαλάτα, πατάτα, κρεβάτα, ντομάτα, κινάτα, σαῖτα. Μόνον δὲ κατὰ τὸ δ, ἰσπανικωτέρας προφορᾶς, διαφέρουσι τὰ ἐξῆς' ὀρζιάδα, γικτσάδα, λεμονάδα, σουμάδα, φεργάδα, ἀρμάδα, βελάδα, ἰντράδα, ἀλιάδα, μπογάδα, μόνεδα, παρτίδα, κτλ' ὅτινα ἐνίοτε φαίνεται ὅτι ἐ-

φελκύσθησαν ὑπὸ τῶν ἐλληνικῶν ἀσπράδα, γλυκά-
δα κτλ. (ἐκ τῆς θηλ. δηλαδὴ καταλήξ. ας. ἄδος,
αἰτ. αδα).

Διάφορα ὅμως εἶναι τὰ εἴς ἑξ ὑποκοριστικῆς
καταλήξεως πηγάζοντα γαλέτα, μπερέτα, φουρ-
κέτα, μπισέτα, μπασέτα, φέτα, λαντσέτα, βιο-
λέτα, τρομπέτα— ἢ τὰ εἰς ita, ὡς ἐκ τῶν εἰς ire
ῤημάτων οἷον μαργαρίτα κτλ. ἐνίοτε καὶ εἰς ésa,
οἷον ῤιμέτα (παθ. μετ.).

Παντάπασι δὲ διάφορα εἶναι καὶ τὰ εἰς τὰ ta (λ.
tas-tatis ἀναλογ. πρὸς τὴν ἑλλην. τῆς -τητος (δωρ.
τας τατος)) λιμπερτά, σιγουριτά κτλ. καὶ τὰ μου-
στάρδα, μπομπάρδα.

ΝΤΟΣ, ΝΤΗΣ κρσ. ΝΤΑ θηλ. ΝΤΟ, ΝΤΙ οὐδ. [λ.
andus, a, um' endus, a um' ans, antis' ens-en-
tis, ἀναλογ. τῶν ἑλλ. εἰς -έντος τῶν εἰς μὲ ῤημ. τι-
θαῖς-έντος, φωνῆεις-έντος κτλ.] λεβάντες, ἰντριγάν-
τες, μπιρμπάντες, τενέντες [τὸ τριπόντες δὲ εἶναι
ἀνάλογον] μπάντα, τιράντα, λεβάντα, ποῦντα καὶ
ἀνάλογον τὸ φοῦντα.

Ἀνάλογα εἶναι καὶ τὸ διαμάντι (ἰταλοφανεῖς, ἀ-
δάμας αντος) γάντι κ.τλ. καὶ τὰ φόντο, (σκόντο,
εἶναι παθ. μετοχ.).

Εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν ὑπάγονται καὶ τὰ ῤω-
μάντισο, [τὸ στρωμάτισο εἶναι ἰταλοφανεῖς, δύναται δὲ
νὰ ἦναι = τὸ στρωμάτιον] ἔτι δὲ καὶ τὰ πρεφερέν-
τσα, βελέντσα, γαλέντσα. Ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν παρ-
γωγὴν διάφορα εἶναι τὰ ὡς ἀπὸ τῆς καταλήξεως ια'
πόλιτσα, δρίτσα, κερύτσα, γουστερίτσα (διότι ἡ
συνεκφώνησις τοῦ ι μετὰ τοῦ ὀδοντοπροφέρετος τ
παράγει ὑπερωϊκόν τινα φθόγγον, τὸν τσ, πόλι-
τια=τσα). Εἰς δὲ τὴν κατάληξιν ταύτην ἡ ἑλλη-
νικὴ (ὡς καὶ ἡ ἰταλική, οἷον baggacuzza κτλ.) ἀ-
ποδίδει ἑννοίαν ὑποκορισμοῦ, οἷον νυφίτσα, καλού-
τσικος κτλ. διότι εἶναι πολλάκις, ὡς παρετήρησεν
ὁ Κοραῖς, αὐτὴ ἡ ἀρχαία ἰσκος, ἰσκη' κορίσκη, κο-
ρίτσι κτλ.

ΜΕΝΤΟ (ν) [παθ. κατάληξις συγγενῆς τῆς λατ.
μετοχῆς ens - tis καὶ τῆς ἑλλην. μος, μν, μα' λ.
mentun, ἱτ. mento, γ. menti] ἀρμαμέντο, κομπλι-
μέντο, ἀνάλογα δὲ τὸ σταβέντο, ῥαβέντι.

ΑΝΟΣ [λ. anus, a, um' ἱτ. ano, a, γ. ien pne'
ἀναλογ. τῆς ἑλλ. ανος, ν, ον' οἷον Ἀσιανός, Ἀγκυ-
ρανός, Σαρδινιός, Κιζικηνός] κηπετάνος, πορτο-
λάνος' σύννηχον δὲ εἶναι τὸ δραγουμάνος.

Ἡ δὲ κατάληξις ico δὲν ἀναφέρεται, παρούσης
τῆς ὁμοίας ἐλληνικῆς, ἥς ἕνεκα οὐδ' ἡ esco εἰσε-
χώρησεν παρ' ἡμῶν, ὡς ἐν τῇ γαλλικῇ soldatesque,
pittoresque, moresque, dantesque.

Θηλ. ΑΝΑ τραμουντάνα, ταρτάνα, κημπάνα, μαν-
τσουράνα, σύννηχον τὸ μελιτσάνα.

Ἀλλὰ διάφορα εἶναι τὰ ἐκ τῆς λατ. καταλήξεως

πα ἀνελόγου τῆς ἑλλην. νη (δωρ. να) κελλονή, ἡδο-
νή' οἷον κολώννα, κορώννα' ἀνάλογα δὲ τὰ παπαροῦ-
να, τσαμποῦνα, γοῦνα, φουρτοῦνα. Διάφορα ἐπίσης
εἶναι καὶ τὰ ἐκ τῆς λατ. καταλήξ. ο onis ἀναλό-
γου τῆς ἑλλην. ὦν, ὠνος' σηπεδῶν ὠνος, οἷον' κο-
μισσιόνη κτλ.

Οὐδέτ. ἀπο ΑΝΟ πιάνο.

ΙΝΟΣ (λ. inus a um' ἱτ. ino, a γ. in, ine ἀνα-
λογ. ἑλλ. ινος' θερινός, ταραντίνος), λεβαντίνος, κα-
πουτσίνος, ἀναλογ. σπιούνης.

Θηλ. ΙΝΑ κερίνα, σεντίνα, ῤετσάνα, κουζίνα, κα-
ρχυμπίνα, μίνα, τρεμεντίννα, κουρτίννα, μπερλίννα' ἀ-
νάλογα δὲ πῶς εἶναι τὰ ἀντένα, πένα, καδένα. Ἀνά-
λογοι εἶναι καὶ αἱ ἰταλοφανεῖς καταλήξεις τῶν κρε-
δατίννα, προδκτίννα καὶ τὰ Πατροπουλίννα, Γεωργίννα
κτλ. ἅπερ ἀλλοφροῦ ἐλληνικώτερον λέγονται Πατρο-
πούλιννα, Γεώργιννα, κατὰ τὸ λίκαινα κτλ.

Οὐδ. ΙΝΟ κελίνο, μανταλίνο, ἅτινα ἐρέλκονται
τὸ ὀρδινό κ.λ. ἔτι δὲ τὰ μπολίνι (ὡς κατὰ συγκο-
πὴν ἐκ τοῦ μπολίνιον) σκαρπίνι, τσακίνι, ἅτινα σχε-
δὸν πάντα ἐμφαίνουσιν ὑποκοριστικὴν τινα ἑννοίαν.

Τὰ δὲ εἰς ΟΝΙ ΟΥΝΙ (onus, a, um) ἐξ ἐναντίας
ἐμφαίνουσι μεγεθυντικὴν τινα ἑννοίαν' καπόνι, τι-
μόνι, μακκρόνι, πηγόνι, πικνταλόνι, κανόνι, τρομ-
πόνι' ἀνάλογα εἶναι τὰ μπαστούνι, καντούνι, τα-
κόνι, μιλιοῦνι. Πολλάκις ἐξ ἐναντίας κατὰγονται
ἐξ ὑποκοριστικῶν ἑλλ. πριόνιον (πρίων), κουδοῦνι
(κώδων, κωδώνιον) κτλ.

ΑΡΙΟΣ, ΑΡΟΣ, ΑΡΙΣ, ΑΡΙΑ, ΑΡΙΟΝ' λ. arius, a,
um, ἱτ. ario aria, γ. aire, ἀναλογ. τῆς ἑλλην. ἥριος,
α, ον (δωρ. κριος, α, ον)' ἐνίοτε δὲ ὑπολανθάνει καὶ
ἡ ὑποκοριστὴ ἑννοία ἄριον, ἥ, μάλιστα εἰς τὰ θηλ.
ἄρα, ὑπολανθάνει καὶ ἡ ἑννοία τῆς εἰς are ῤηματ.
καταλήξεως. Ἐν δὲ τῇ βλαχικῇ γλώσσῃ πάντα τὰ
ῤηματικά ἀφηρημένα οὐσιαστικά λήγουσιν εἰς are,
καὶ εἶναι αὐτὰ τὰ ἀπκρέμματα, οἷον' plimbarea.

Σεκρατάριος, τσαγγάρις, τσβουλάριος, μακελά-
ρις, ἀκτάριος, μαρινάρος, ναστάρος, ὀρδινάριος (καὶ—
ικος).

Ἐνταῦθα προσαρτῶμεν τὰ εἰς στρος (ὡς ἐκ συγ-
ποπῆς τῶν εἰς ἥριος) μαίετρος, μινίετρος, —μανέ-
στρα, φανέστρα κτλ.

Συγγενῆς κατάληξις εἶναι ἡ τῶν μπαρμπέρις,
σπεταιέρις, καθαλιέρος.

Διάφορον ὅμως εἶναι τὸ ντιρεστόρος (l. tor' ris ἱτ.
ore' γ. eur' ἑλλ. ὠρ, ορος) κ.τ.λ.

Θηλ. ΑΡΑ γαμπάρα, κημάρα, ἀντάρα, λανάρα.
Καὶ κουμανταρία, καντσελαρία, καθαλαρία, μπα-
ταρία κτλ. (ἀνθλ. φρουτωρία).

ἔτι δὲ τὰ μπρασέρα, ταμπκέρα, σουπιέρα, ἀ-
νάλογα καὶ τὰ ὅπερα, μεσουρα, σαβούρα, πρεμουρα.
Τὴν δὲ εἰς οὔρα ταύτην κατάληξιν, μεταχειρίζομέ-

νη ἢ ἑλληνική, ἐμφαίνει δι' αὐτῆς περίεκτικὴν ἔννοιαν, οἷον· πεζοῦρα, Κορ.

Οὐδ. ΑΡΟ, ρι. κάρο, τσιγάρο, κολάρο, κελάρι, μουλάρι, σκουτάρι, λιθάρι, καντάρι, κλενδάρι, μαξιλάρι, ταλέρι, σκριτόριο καὶ ἀνάλογόν πως τρυποῦρο.

Ἐνεκὰ τῆς εἰς ΑΡΙΟΝ ὑποκορ. ἑλλην. καταλήξεως (πτυάριον, φτυάρι· δοξάριον, (τόξον), δοξάρι κτλ.) αἱ εἰς ἄριον λέξεις δὲν ἔχουσι ξενικόν τι ἐν τῇ δημοτικῇ ἡμῶν γλώσσῃ, εἰ καὶ πολλαὶ αὐτῶν εἶναι προφανῶς λατινοφανεῖς κατὰ τὴν κατάληξιν, οἷον· προσευχητάριον, προσκυνητάριον, ἀναγνωσματάριον, τροπάριον καὶ πλείστα ἄλλα.

Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ εἰς ὑποκορισμὸν ῥοπή εἶναι οὐ μόνον ἐν γένει σημεῖον ἠθικῆς ἐξασθενήσεως, ἀλλὰ καὶ προέκυψεν ἐν μέρει ἐκ τῆς στωϊκῆς ἠθικῆς, ἥτοι ἐκ τινος ῥοπῆς εἰς τὸν χριστιανισμὸν μεταβάτης τοῦ ἐξευτελιζέειν τὰ γήϊνα. Πρὸς ταῦτοις ἡ δημοτικὴ γλῶσσά ἐπολλαπλασίασε τὰ ὑποκοριστικά, σπεύδουσα πρὸς τὴν ἀπλότητα καὶ τείνουσα εἰς τὸ νὰ ἐξαλείψῃ τὰς κατὰ διάφορα γένη ὁμοίας καταλήξεις.

ΛΟΣ, ΛΗ' ΛΟ ἢ ΛΙ, (λατ. lis, le' lus, la, lum, it. lo, le la' γαλ. al, ale, el (eau), elle' ἀνάλογ. ἑλλ. υλος, η, ον' παχυλός (παχουλός) (στωμύλος, εἰδύλιον). Ἡ κατάληξις αὕτη ἔχει ὑποκοριστικὴν ἔννοιαν κυρίως. Διάφορα εἶναι τὰ

Πρωτοσύγκελλος (κελί), βέμπελος, μπακάλης, παρτάλης — φίστουλας, μπούσολας' ἔτι δὲ τὰ

Ρέγουλα, τάβλα, κάνουλα, φράουλα — κανδήλα (ἡ καὶ οὐχί ε, διότι ἐκ τοῦ λατινικοῦ καὶ οὐχί ἐκ τοῦ ἰταλικοῦ), φλινέλα, δαντέλα, κανέλα, σαρδέλα, κορδέλα, καρμέλα, φουντανέλα, σέλα, κασέλα, κρικέλα, ρουστανέλα' ἀνάλογον τὸ κοπέλα ἰταλοφανές.

Μαστέλο, κηπέλο, μαντέλο, βιδέλο, βέλο, βατσέλο, πορτέλο, κάγκελο κ.τ.λ. Τὰ δὲ ἐξῆς εἶναι ὡς ἐκ συγκοπῆς ἐκ τοῦ ἰον' (καστέλιον) καστέλι, κουνέλι, σκουτέλι, βαρέλι, μπιζέλι' (τὰ δὲ κανδήλι, κανδήλι ἔχουσιν ἡ ἀντί ε διότι παρήχθησαν κατ' εὐθείαν ἐκ τῆς λατινικῆς.) — ἀτσάλι, σπιτάλι, κανάλι, πιστόλι, ροσόλι' — τρυμπάκουλο, μέσπουλο.

ΟΖΟΣ, ΟΖΑ, ΟΥΖΑ, ΟΖΟ (ν)· λ. osus, a, um' ἰτ. oso, osa' γ. eus, euse' ἀνάλογ. ἑλλ. ὠδης, ες (δ=ζ)' φουριόζος, κουριόζος κτλ.—βεντουζα, τουμπερόζα.

ΣΤΗΣ, ΣΤΑΣ (λ. i. sta, γ. ste), ταυτίζεται μετὰ τῆς ἑλληνικῆς ἰστῆς, οἷον· πιανιστῆς, πιανίστης καὶ χυδαιότερον πιανίστας

ΣΣΑ, λ. i. ssa, γαλ. sse, ἐκ τῆς ἀλεξανδρινῆς ἑλληνικῆς σσα πηγάζουσα, ταυτίζεται μετ' αὐτῆς (βασίλισσα)· κοντέσσα, πριγκήπισσα καὶ πριγκηπέσσα κ.τ.λ.

Ἐκ τῶν προηγουμένων εὐκόλον εἶναι νὰ παρατη-

ρήσωμεν, ὅτι αἱ ἐκ τῆς ἰταλικῆς ληφθεῖσαι καταλήξεις εἶναι μᾶλλον κατὰ μορφήν ἐπιθετικά, ἤττον δὲ οὐσιαστικά, σπανιώτεροι δὲ αἱ ῥηματικά.

Αὗται δὲ, ὡς εἰκός, εἶναι ἐκ τοῦ ἀπαρεμφάτου εἰς are (λ. are, γαλ. er, ἀνάλογ. τοῦ ἑλλην. ἄω), προστιθεμένου εἰς τὴν ῥίζαν καὶ τοῦ συμφώνου τῆς ἀπαρεμφατικῆς καταλήξεως, οἷον· στιμάρω (οὐχί στίμω), (ου) ζάρω, βεγουλάρω, σουμάρω, ρουμάρω, ριζικάρω' καὶ ἐκ τοῦ εἰς ire ἀπαρεμφάτου οἷον· σκαπουλίρω, (καὶ —άρω) σπεδίρω κτλ.

Τέλος δὲν νομίζομεν ἀναγκαῖον νὰ κατατάξωμεν διττόρους ἄλλας καταλήξεις, μὴ δυναμένας ν' ἀποτελέσωσι τάξεις, ἢ συστήματα ἀξιόλογα λέξεων ἐν τῇ δημοτικῇ ἡμῶν γλώσσῃ, οἷον· πάσο, κομπάσο, κονσοῦμο, μαρτίγος, παπαφίγκος, λοστρόμος, μυῦτσος, μπάγκος, βάρκα, πρίμα' διότι αἱ λατινογενεῖς γλώσσαι δὲν εἶναι τόσον ἀκριβεῖς περὶ τὰς καταλήξεις ὅσον ἡ ἑλληνική, διότι εἶναι πολλαὶ αἱ καταλήξεις καὶ πολλάνις ἐλίγας μόνον περιέχουσι λέξεις, ἔτι δὲ ἀφωμοιωθήσαν πρὸς ἑλληνικάς, καὶ ἐπὶ πᾶσι διότι τοῦτο δὲν εἶναι κυρία ἡμῶν πρόθεσις.

2) Περὶ τῶν κυριωτάτων ἐναλλαγῶν.

Προτιθέμενοι νὰ καταδείξωμεν τὰς ἐν τῷ προταχθέντι ὀνοματολογίῳ κυριωτάτας ἐναλλαγὰς τῶν γραμμάτων, παρατηροῦμεν, ὅτι εἶναι αἱ ἐν ταῖς ἑλληνολατινικαῖς, καὶ ἐν γένει ταῖς ἀριανταῖς γλώσσαις, συνήθειαι. Ὅθεν αἱ σημειούμεναι ἐνταῦθα ὡς ἐφαρμογὰς μόνον τῶν ἤδη ἐγνωσμένων ἐκφέρονται· δὲν σημειοῦμεν δὲ τὰς πασιγνώστους, οἷον c = κ, g = γ κ.τ.λ.

Τὸ t = d quartarius καρδάρκ, moneta μονέδα, armata ἀρμάδα, rota ρόδα, vite βίδα, velluto βελουδο, vellata (ἄρρητον) βελάδα, agliata ἀλιάδα, vitello βιδέλο.

= ντ tomato ντομάτα.

= θ appartiene ἀπαρθενεύει [εἰς τὴν ἰταλικὴν θ=z, θεῖος zio].

= z. surtout σουρτουκό, gilet γ(ε)λέκι, [ὡς τούρκικος=τούρτικος]. situla σικλί.

Τὸ d = t scodella σκουτέλι, (τὸ τ ἐπανέρχεται, διότι τὸ πρωτότυπον εἶναι scutum.)

Τὸ v = d entiva ἀντίδε.

= λ. vivarium λιθάρι.

Τὸ p = b capo, κάβος, praecox βερίκοκον.

= μπ pezzetta μπεσέτα.

Τὸ b = λ bombardia λομπάρδα.

= π bandiera παντιέρα.

Τὰ ci, cci, z, zz = τε lancia λάντσα, bonnacia μπονάτσα, balancio μπιλάντσο, braccio μπράτσο, polizza πόλιτσα.

Ἡ ἐν πολλαῖς διαλέκτοις τῆς δημοτικῆς ἡμῶν γλώσσης ὑπερωϊκὴ προφορὰ τοῦ $\kappa = \tau\sigma$ καὶ τῆς δὲν εἶναι, ὡς πολλοὶ ὑπέθεσαν, μίμησις ἐκ τῆς ἰταλικῆς, οὐδὲ εἰσῆχθη ἐκ τῶν γλωσσῶν τῶν ἐπιδραμόντων ἑαυθάρων· διότι εὐρίσκεται γενικῶς, ἔτι δὲ καὶ εἰς τύπους, ὅπου ἤκιστα εἰσεχώρησεν ἡ ἰταλικὴ ἐπιρροή καὶ ἡ ἐπιδρομή, εἰς τὰς νήτους π. χ., ἐνθα ἐξ ἐναντίας ἀκραιφνεστέρα διέμεινεν ἡ ἑλληνικὴ φυλή. Καὶ ἐν αὐταῖς δὲ, ἐνθα φαίνεται μεγίστη ἡ δυτικὴ ἐπιρροή, σώζονται πολυτιμότερα λείψανα εἰς αὐτὰ τὰ σπλάγγνα τοῦ σήμερον δυτικοῦ πληθυσμοῦ (α). Πρὸς τούτοις ἡ ὑπερωϊκὴ αὕτη προφορὰ σώζεται ἐν χώραις ὁρειναῖς ἥτιον ὑποκειμέναις εἰς τὰς ἐξωθεν ἐπιρροάς, οἷον ἐν Τσακονίᾳ, ἐν Μάνῃ, ἐν Σρακιοῖς τῆς Κρήτης κτλ. σώζεται δὲ ἐν Κερπάρῳ, Κύπρῳ καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς Ἀθήναις. Δυναμέθη τέλος νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ὑπερωϊκώτερός τις φύγγος δὲν ἦτο ξένος κατὰ τινὰ τῆς ἀρχαίας γλώσσης προφορὰν, μάλιστα δωρικὴν, ὡς ἐμφαίνουσι τῶν ἐπιγραφῶν τὰ Ἀριστοφεικῶν κτλ. Ἐν γένει δὲ ἡ μετὰ τῶν α , ο συνεφωνήσις τῶν ὑπερωϊκῶν γ , κ , χ εἶναι κατὰ φύσιν διάφορος τῆς μετὰ τῶν ϵ , ι οἷον τὰ $\gamma\alpha$, $\gamma\sigma$ $\gamma\epsilon$, $\gamma\iota$, $\kappa\alpha$, $\kappa\sigma$, $\kappa\epsilon$, $\kappa\iota$, $\chi\alpha$ $\chi\sigma$, $\chi\epsilon$ $\chi\iota$. ga go , ge gi , ca co , ce , ci γαλλιστί, ἰταλιστί, γερμανιστί καὶ ἀγγλιστί προφερόμενα σαφῶς δεικνύουσι τὴν διαφορὰν.

Ἡ δὲ περὶ ἧς ὁ λόγος ὑπερωϊκὴ προφορὰ πλὴν τῶν συγκοπῶν, οἷον τοὺς ἀνθρώπους τσανθρώπους κτλ. φαίνεται, ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον προέκυψεν ἐκ τῆς ἐπὶ τοῦ κ , καὶ τ' ἐνεργείας τοῦ ι ἐν τῇ συνεφωνήσει ἢ συγχωνύσει, ὡς ἀνάλογός τις φαίνεται καὶ εἰς τινὰς ἑλληνικάς ἐναλλαγάς πλουτ. πλούσιος κτλ.

Τὸ $c = \zeta$ cucina κουζίνα.

Τὸ $h = \beta$ traho τραβῶ.

Τὸ $x = \gamma$ maxilla μάγουλον.

$= \sigma$ lexiva ἄλυσίβη.

Τὸ $s = \tau\sigma$ transito τράντιστο, securis τσεκούρι.
 $= \zeta$ risico, ῥίζικό.

Τὸ $sc = \zeta$ coseia κόζη.

Τὸ $n = \lambda$ garofano, γαρόφαλο.

$= \rho$ coffano κούφαρο.

Τὸ $c = \lambda$ fiasco, φλασκί, sciano σκιάδος, acciajo ἀτσάλι, ἥτοι τὸ λ . ἐπανέρχεται ἐπειδὴ εὐρίσκεται εἰς τὰ πρωτότυπα fl. scl. κτλ. Ἀλλὰ δὲν μεταβάλλεται τὸ ι εἰς λ . εἰς τὰ piazza πιάτσα, piatto πιάτο κτλ.

Τὸ $j = \rho$ telajo τελάρο, maccellajo μακαλάρις, calamajo καλαμάρι, salamoja σαλαμούρα, ἥτοι τὸ

ρ ἐπανέρχεται, διότι εὐρίσκεται εἰς τὰ πρωτότυπα telarium κτλ.

Τὸ $l = \rho$ gocciola γούσουρας, flagellum, φραγγέλιον.

Τὸ $nd = \delta$ bevanda μπεβάδα.

Τὸ $l = \lambda$ frate φλάρος.

Τὸ $l = \gamma$ balia βάγια.

Τὸ $a = \epsilon$ carquaesium κερκέσι.

Τὸ $e = \alpha$ maschera μασκάρης, margherita, μαργαρίτα, διότι τὸ ἐν τῇ ἑλληνικῇ α , μαργαρίτης, ἐφέλκεται τὸ ϵ .

$= o$ exemplum λ. ζόμπλι.

$= ou$ semata σουμάδα.

$= \eta$ re(ge) ῥήγας. esca, ἥσκα.

$= i$ ospedale σπιτάλι, διότι τὸ ἐν τῷ σπίτι i ἐφέλκεται τὸ e καὶ διότι τὸ i εἶναι ἐν τῷ πρωτότυπῳ hospitium.

Τὸ $c = \kappa$ canone καντούνι, scalone σκαλούνι, laccone τακούνι, bastone μπαστούνι. Ἀλλὰ τὸ canone, balcone, trombone φυλάτουσι τὸ o κανόνι, μπαλκόνι, τρομπόνι. Compare κουμπάρος, torta τοῦρτα, coppa κοῦπα, doga ντοῦγα, gonna γούνα, bocca μπούκωμα, forza φοῦρα, bolla βοῦλλα, zambona τσαμπουνά· mosto μεῦστος, coffano κούφαρο, comandaria κουμανδάρια, commercium κουμέρι, salamoja σαλαμούρα, dozzina ντουζίνα, ventosa βεντουζά· fontanella φουντανέλα, fistola (θηλ) φίστουλας (ἀρσ.), coniglio κουνέλι, gelsomino γιασουμί, regola ῥέγουλα, scodela σκουτέλι, console κόνσολας, bussola θηλ. μπούσουλας ἀρσ. forno φοῦρνος, bronzo μπρούντσος, corsale κουρσάρος, sollazzare σουλατσαῖρω. Ἀντὶ λοιπὸν τοῦ O , τὸ OY ἐπανέρχεται ἐν τοῖς ἀρχαιότεροις τύποις ὄν. Διότι πολλὰ τῶν λέξεων τούτων προήλθον ἐκ τῆς λατινικῆς κατ' εὐθεῖαν, ἄλλαι ἐφελκύσθησαν ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἄλλαι εἶναι κατὰ διαλέκτους τοπικάς, εἰς αἷς ἐτηρήθη ἐν τῇ ἰταλίᾳ ἢ κατὰ τάτας τὰς λέξεις προφορὰ τοῦ OY .

Τὸ $on = \kappa$ conventus κουβέντα, confetto κουφέτο.

Τὸ $i = \alpha$ minestra μανέστρα (εἰς τὸ difendo διαφεντεύω τὸ $i = \alpha$, διὰ τὴν ἑλξίν τῆς διὰ προθέσεως) liuto λαούτο.

$= \epsilon$. γ. gibet γεβεντίζω, risma ῥέσμα, misura μεσοῦρα, barile βαρέλι, gilet γ. γελέκι, λ. virga βέργα, λ. pastillus παστέλι, milione λ. μελεσούνι.

$= ou$ λ. maxilla μάγουλον.

Τὸ $ie = \epsilon$ paniera πανέρι, barbiere μπαρμπέρις κτλ. διὰ τὸ ἀπλούστερον τῆς προφορᾶς.

Τὸ $iu = \eta$ giuppone ζηπούνι.

(α) Ἀρχαιολογικὰ Σύρας, ἐν Πανδῶρ. τόμ. ΙΣΤ'. φύλλα 369 ἄ. Ἰουλ. 1865 σελ. 183...., ὑπὸ Γ. Γ. Π.

Τὸ gn=μν cognato κοινάτος.

nn=μν scanno σκαμνὶ κτλ. διότι ἡ ἐν τῇ ἰταλικῇ εἰς τὸ ὅμοιον σύμφωνον ἀφομοίωσις τῶν διπλῶν εἶναι ἰδιάζουσα αὐτῇ, ἀλλ' ἡ δημοτικὴ ἡμῶν γλῶσσα ἀνακαλεῖ τὸν ἀρχαῖον τύπον.

Τέλος σημειούμεν τὰς συνηθεσιτάτας συγκοπὰς καὶ προσθήκας γραμμάτων. Συγκοπαί: Sagitta σαττα, fragola φράουλα, cisterna στέρνα, guante γάντι, amita ἄμια, tavola τάβλα, tubulus τοῦβλο, stabulum σταῦλος, vigiles βίγλα, garbino γαρμπή, magazzino, μαγαζί, marangone μαρχικός, actuarii ἀκτάρεις, κτλ. sottovento σταθέντο.

Προσθῆκαι γ (=F) urna γούρνα, papafico παπαφίγκος, foc φλόκος.

σ, cuffia σκούφια,

ο, λ. traela ότρά, κ.τ.λ.

3. Σημειώσεις τινὲς ἐτυμολογικαί.

Ἐνῷ αἱ λατινογενεῖς γλῶσσαι καὶ ἐν γένει αἱ τῆς νεωτέρης Εὐρώπης, ἕνεκα τῆς μερίζοντος ἢ ἐλάσσονος αὐτῶν ἀκλισίας, δύνανται εὐκολώτατα νὰ παραδέχωνται ξένας λέξεις, μᾶλλον ἢ ἥττον ὑπαγομένους εἰς προϋφαστά τινα τύπον καταλήξεων, ὅπερ ἐνίοτε οὐδ' ἀναγκασίον παρίσταται· ἐξ ἐναντίας, ὡς ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἑλληνικῇ, οὕτω καὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ, οἷα μάλιστα ἀποβαίνει ἡ νῦν γραφομένη πρὸς τὴν ἀρχαίαν σπεύδουσα, τοῦτο εἶναι δυσκολώτατον καὶ ὡς ἐκ τῆς παραγωγῆς καὶ ὡς ἐκ τῆς κλίσεως. Τὸ αὐτὸ δὲ γλωσσικὸν αἰσθημα ἐμφαίνεται καὶ ἐν αὐτῇ τῇ δημοτικῇ ἡμῶν γλώσσῃ, ἥτις καὶ φύσει τι ἀκλιτον ἂν παραδεχθῇ, τείνει εἰς τὸ ν' ἀφομοιώσῃ αὐτὸ πρὸς γνωστήν τινα κλίσιν (οἷον ὁ Μισαήλ ὁ Μισαήλης κ.τ.λ.) Διότι ἡ ἀκλισία εἶναι τὸ ἔσχατον ὅριον τῆς ἐκδοχάρωσεως τοιαύτης τινὸς γλώσσας, πρὸς ὃ ἐφέρετο μὲν μοιραίως κατὰ τόπους ἡ δημοτικὴ ἡμῶν γλῶσσα, ἀλλ' οὐδέποτε τὸ κακὸν τοῦτο ἐφάνη γενικὸν (π. χ. περὶ τὸν τόνον· ὁ ἄνθρωπος, τοῦ ἀνθρώπου, οἱ ἀνθρώποι· νερὸ ἀπὸ κήρ θάλασσαρ = τῆς θαλάσσης κτλ. Περὶ τὴν σύνταξιν, ἔφερε καὶ ἀπίδια κτλ). Ἡ ἰδιότης λοιπὸν αὕτη τῆς ἡμετέρας γλώσσας παράγει δυσκολίαν, ἐφ' ἣ πολλὰκις ἀγανακτοῦμεν, ἀλλὰ τοῦτο εἶναι πάντως χαρακτὴρ καλλονῆς καὶ τελειότητος γλωσσικῆς, ἐφ' ἣ πρέπει μᾶλλον νὰ σεμνυνώμεθα.

Δὲν εἶναι πάντοτε εὐκόλον νὰ διακριθῶσιν αἱ κατ' εὐθεῖαν ἐκ τῆς λατινικῆς προερχόμεναι λέξεις· τὸ στράτα π. χ. τὸ πύρτα, τὸ σάπτε ἦσαν ἐν χρήσει ἐν τῇ δημοτικῇ ἡμῶν γλώσσῃ ἀπὸ τῆς Δ'. τοῦλάχιστον μ. Χ. ἐκατονταετηρίδος (α). Ἀλλ' αὗται, ὡς

κύριος ἡμῶν σκοπὸς δὲν ἦτο βεβαίως νὰ συναγάγωμεν, ἐπλεόνασαν μάλιστα κατὰ τὴν πολιτικὴν, ἀστυκὴν, στρατιωτικὴν, καὶ ἐκκλησιαστικὴν διοίκησιν τῶν Γραικορωμαίων. Ὅθεν αἱ πλεῖσται ἀνήκουσιν εἰς τὸν μεσαῖωνα, ἔχουσι δὲ ἐν γένει χαρακτῆρα ὅντως δημοτικόν, καὶ φαίνονται βαθέως εἰς τὴν γλωσσικὴν τοῦ λαοῦ συνείδησιν εἰσχωρήσασαι, οἷον· μάγουλον, μαξιλάρι κτλ. Πρὸς τοῦτοις πολλαὶ τῶν ἐκ τῆς μετὰ ταῦτα μορφωθείσης ἰταλικῆς γλώσσας προερχομένων εἶναι οὐχ ἥττον παλαιαί· διότι πολλὰ, ὡς εἵπομεν ἤδη, στοιχεῖα τῆς δημοτικῆς τῶν Ἰταλῶν γλώσσας εἶναι ἀρχαῖα καὶ διεδόθησαν δι' ἐπαφῆς λαοῦ πρὸς λαόν, οὐδόλως τῆς σπουδαίας γλώσσας μεσολαβούσης. Πολλὰ δὲ λέξεις, καὶ μετὰ ταῦτα ἔτι, ἐλήφθησαν οὐχὶ ἐκ τῆς γραμματικῆς τῶν Ἰταλῶν γλώσσας, ἀλλ' ἐκ νεωτέρων αὐτῆς διαλέκτων· ὅθεν πολλὰ τῶν λέξεων τούτων εἶναι πολυειδῶς εἰς τὸ στόμα τοῦ ἡμετέρου λαοῦ ἡλλοιωμέναι κατὰ γράμματα, ἢ κατὰ συλλαβάς. Ὅσακις δὲ τοῦτο δὲν προέκυψεν ἐξ αὐτοῦ τοῦ πνεύματος τῆς ἑλληνικῆς, οὐχ ἥττον δὲν πρέπει πάντοτε ν' ἀποδίδεται εἰς τυχαίαν τινα διαστροφὴν, διότι αἱ λέξεις ἐκεῖναι εἶχον πάθει τὴν ἡλλοίωσιν ἐν τοπικαῖς διαλέκτοις τῆς Ἰταλίας, ἐξ ὧν παρ' ἡμῶν ἐλήφθησαν. Ὅθεν δὲν σώζονται σήμερον ἐν τῇ Ἰταλίᾳ, ἢ τοῦλάχιστον ἐξέλιπον ἐκ τῆς κοινῆς καὶ τῆς σπουδαίας τῶν Ἰταλῶν γλώσσας, ἢ εἶναι δεινῶς ἡλλοιωμέναι καὶ εἰς ἑτέραν σημασίαν ἐκπεπτωκυῖαι (οἷον βελάδα, τζιουμπές κτλ).

Πολλὰκις ἰταλικὴ λέξις, ἐξ ἑλληνικῆς ρίζης, ἡ κοινῆς εἰς ἀμφοτέρους τὰς γλώσσας παραγομένη, παρήγαγεν αὐτὴ ὡς ρίζα δημοτικὴν ἑλληνικὴν λέξιν, εἰς ἣν διακρίνεται ἡ ἰταλικὴ κατάληξις (οἷον κόφ-ινος cof-fa, cof-fano, κούρ-αρο (κιβώτιον) κ.τ.λ.). Πολλὰκις δὲ καὶ ὅλως ἑλληνικαὶ λέξεις ἐν τῇ δημοτικῇ ἡμῶν γλώσσῃ ἐκ τῆς ἰταλικῆς μορφῆς ἐρελκίσθησαν, ἥτοι· ἀπολεσθεῖσαι ἐπανῆλθον διὰ τῆς ἰταλικῆς οἷον· ἄγκυρα ancora ἄγκορα, ἀδάμας (κντος) diamante βυζ. διαμάντι, λαμπάς (δα) lampada λάμπα, μουσικὴ musica μούζικα, χορδὴ corda κόρδα, κεράτιον carato καράτι, γραικός greco γραιγός, βητίνη resina βετσίνα, πῖσον piselli μπιζέλι, ὕσμος gelsomino γιασουμί, χάρτης (γεωγρ.) carta χάρτα, πλέον (plus) più πιά. Ἄλλοτε δὲ αἱ μὲν τοιαῦται λέξεις μετέπεσον ἐν τῇ δημοτικῇ ἡμῶν γλώσσῃ εἰς ἑτέραν συνεκδοχὴν, αἱ δὲ ἑλληνικαὶ μορφαὶ ἐτήρησαν ἰδίαν τινα, οἷον· μούζικα musica (ἐπὶ πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς μουσικῆς) μουσικὴ (ἐπὶ ἐκκλησιαστικῆς)· κουάδρo quadro (ἐπὶ ἐξωτερικῆς εἰκόνας) εἰκὼν (ἐπὶ ἀγιογραφικῆς)· καθένα catena (ἐπὶ τῆς αλύσου τοῦ ὥρολογίου) ἀλυσίδες (ἐπὶ δουλείας κ.τ.λ.)· τάβλα

(ἐπὶ τῶν ἐνεστικῶν σκινιδῶν) tavola σανίδι (ἐπὶ πάσης ἄλλης χρήσεως) ντιάνος pollo d' India (ἐπὶ τοῦ Ἰνδικοῦ ἀλεκτρυόνος), Ἰνδιάνος (ἐπὶ τοῦ Ἰνδοῦ). Ἀνάλογόν τι ἔπαθε καὶ τὸ ψωμί (ἐπὶ κοινῆς χρήσεως) ὡς πρὸς τὸ ἄρτος (ἐν τῷ ναῷ) κ.τ.λ.

Αἱ ἐκ τῆς ἰταλικῆς εἰς τὴν δημοτικὴν ἡμῶν γλῶσσαν ληφθεῖσαι λέξεις εἶναι πολὺ εὐαριθμότεραι ἢ ὅσον ἡδύνατό τις νὰ πιστεύσῃ, ἂν ἐξαιρουντες τὰς ἐκ τῆς λατινικῆς κατ' εὐθείαν προσελθούσας, ἔχομεν πρὸ θφθάλμων ἐκείνας κυρίως, ὧν ἡ χρῆσις, γενικὴ οὖσα, εἰσεχώρησαν εἰς αὐτὸν τὸν οἰκιακὸν καὶ ἐνδόμυχον βίον τοῦ λαοῦ, ὅστις πρὸ πολλοῦ ἤδη ἐπολιτογράφησεν αὐτως εἰπεῖν αὐτάς. Αἱ τοιαῦται δὲ λέξεις χαρακτηρίζονται ἅ. ἐκ τῆς ἐξ αὐτῶν ἑτέρων ἐν τῇ δημοτικῇ γλώσσῃ παραγωγῆς καὶ συνθέσεως β'. ἐκ τῆς εἰς μετατροπὴν μεταπτώσεως αὐτῶν (π. χ. καμάρα, καμαρόνω, καμαρωμένος· κόρδα, κορδώνω, κορδωμένος· τουρλος, τουρλόνω, τουρλωτός· πόρτα, ξεπορτίζω, παραπόρτι, δίπορτο, λίκου πόρτα, ὧν πλείστα εἶναι δυσκολώτατον ν' ἀντικατασταθῶσι ταχέως εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ. Πῶς π. χ. ν' ἀντικαταστήσῃ ἡ δημοτικὴ γλῶσσα τὸ μίκα πρέζα ταμπάκο, ἡ ποῖς νὰ ἐλλήνισκῃ ὡς πρὸς τὰς ἐξῆς· κάρβουν, μαξιλάρι, μάγουλο, πανί, ὑποκάμισο, βρακί, μανίκι, γούλα, φαμίλια, κουμπάρος, στράτα, σπίτι, κάμαρα, πόρτα, σκάλα, κολώνια, τοῦβλο, κάγκελο, κρεβάτι, μπάγκος, σκούπα, τσεκούρι, κάρο, βαρέλι, μπαρμπέρις, φλάρως κτλ. κτλ. Ἀλλ' αἱ ναυτικαὶ λέξεις τῆς δημοτικῆς ἡμῶν γλώσσας, αἱ ἐμπορικαὶ καὶ ὅσαι ἀποτελοῦσιν εἰδικὰ τινα καὶ εἰς στενοτέραν χρῆσιν περιεσταλμένα ὀνοματολόγια, ἔτι δὲ αἱ λέξεις αἱ ἀνήκουσαι εἰς τινὰς σχέσεις τοῦ ἀστυκοῦ καὶ πολιτικοῦ βίου καὶ τὰς ἀνωτέρας λεγομένας τάξεις τῆς κοινωνίας, πᾶσαι αὗται οὐδόλως ἀνήκουσιν εἰς τὴν δημοτικὴν ἡμῶν γλῶσσαν, διότι δὲν διεισδύσθησαν εἰς τὸ στόμα τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ. Περιττὸν δὲ εἶναι νὰ προσθέσωμεν, ὅτι ἔτι ὀλιγώτερον δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ὡς δημοτικὰς λέξεις ἐκείνας, αἵτινες ἀθρόαι κατὰ τινὰς τόπους ἐπεκράτησαν εἰς τινὰς τάξεις ἀνθρώπων, παρ' οἷς ἡ ἰταλικὴ εἶχε κατασταθῇ γλῶσσα ἐξευγενισμοῦ. Πᾶσαι δὲ αὗται αἱ λέξεις, εἰ καὶ τινες αὐτῶν μετέβησαν καὶ εἰς κατὰ τόπους δημοτικὰ τινα ἄσμετα, διέμειναν ἄγνωστοι εἰς τὸν λαόν, οἷον· μποτέγα botega ἐργαστήριον, μποῦρσα borsa βαλάντιον, μπουτάρω buttare βίπτω, μπραζέλι braccio θηρευτικὸς κύων, νέτος netto, καθαρός, νοβιτά novita νέον, ντεσπέτο dispetto ὕβρις, προσβολή, πείσμα· τζιόγια gioja χαρά, κειμήλιον, παντέλα padella τηγάνιον, σαρτάρω saltare πηδῶ, πέργουλο pergola σκιὰς· πρεζάρω prezziare ἐκτιμῶ, σεπουρτουῖρα sepoltura ταφὴ, σονάρω sonare σημαίνω, τακάρω attaccare προσβάλλω συν-

άπτω, ἄλμπερο albergo δένδρον, ἄμπιτο abito φόρεμα, ἀρχεμπόσο archibuso πυροβόλον, γιντσιντάκι giacinto ὑάκινθος, λαβουρέντε lavorente ἐργάτης, λιτιέρα (γαλ.) litière, ὑπόστρωμα, φορεῖον, κτλ. Ἡ δὲ τοπικὴ αὕτη κατάχρησις ἦτο πολλαχοῦ δεινὴ· ὅθεν ἐν τῇ νεότητί μου ἤκουσα μητέρα ἐπιπλήττουσαν τὸ τέκνον αὐτῆς, διότι ἔλεγε θύρα, ὅπερ κατ' αὐτὴν εἶναι χωρικόν, καὶ οὐχὶ πόρτα, τραπέζι καὶ οὐχὶ ταβλόινο, μαγειριὸ καὶ οὐχὶ κουζίνα κτλ.

Τὸν σύνθετον παρακείμενον, ἔχω καμωμένα, γραμμένα, ἀγαπημένα, δὲν δυνάμεθα ν' ἀποδώσωμεν εἰς τὴν ἐπιφύσην τῆς ἰταλικῆς, εἰ καὶ ἐν αὐτῇ ἐπίσης ἐπικρατεῖ οἷον ho scritto κτλ. διότι οὐ μόνον ἔχνη αὐτοῦ ἀπαντῶσιν εἰς τὴν τελευταίαν περίοδον τῆς ἀρχαίας γλώσσας, συχνότερα γινόμενα ἐν τοῖς ἐσχάτοις χρόνοις τῆς βυζαντινῆς, καὶ τέλος ἐπικρατοῦντα ἐν τῇ κοινῇ καὶ δημοτικῇ ἡμῶν γλώσσῃ, ἀλλὰ καὶ διότι εἶναι συμφορῆς τῷ ὀργανισμῷ τῶν νεωτέρων εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, ἀναλυτικωτέρων ἐν γένει οὖσων. Ἀλλ' ἡμεῖς δυστυχῶς ἀπωλέσαμεν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν ἀπαρέμφατον ἐν αὐταῖς σωζομένην καὶ τὸν μέλλοντα, σύνθετον ἐπίσης ὄντα παρ' ἡμῖν, ὡς καὶ ἐν τῇ ἀγγλικῇ.

4. Σημειώσεις τινες γρασιολογικαί.

Μὴ δυνάμενοι ἐν τῷ παρόντι καιρῷ καὶ τόπῳ μετὰ τινος ἐκτάσεως νὰ ἐκθέσωμεν τὴν ἐν τῇ φρασσιολογίᾳ τῆς κοινῆς καὶ δημοτικῆς ἡμῶν γλώσσας ἐπιφύσην τὴν ἰταλικῆς, ἀρκούμεθα εἰς τινὰ μόνον παραδείγματα ἐκ τοῦ νέου ἀνθους χαρίτων, ἐν οἷς πλὴν τῶν κοινοτάτων ἰταλικῶν μορίων ἀγκαλὰ benché μ' ὅλον ὅτι, μ' ὅλον τοῦτο con tutto ciò, ὡς τόσον in tanto κτλ. ἐμβλέπομεν τὸν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐπικρατοῦντα ἰταλισμόν. « Ἡ πρώτη » ἀρχὴ τῆς (τῆς ἀγάπης) προέρχεται ἀπὸ τὴν γνώ- » ρισιν ἐνδὲς πράγματος, ὅπου νὰ ἔλῃ εἰς τοῦ λό- » γου τοῦ χάρες, ἄξιας νὰ ἀγαπηθῇ la sua pri- » ma origine proviene dal conocimiento di » una cosa che abbia in se stessa qualità me- » ritevoli d' esser amata. (σ. 44) — ὅτι νὰ ἦναι » ἕνας θεὸς μόνος αὐθέντης τοῦ παντός... πρέπει » νὰ τὸ κατελάβουν ὅλοι... κάθε γένους ὅπου νὰ » ἦναι che vi sia un Dio solo Patrone del' uni- » verso, deve intendersi da tutti... e di qualun- » que nazione (σ. 44) — μεγάλον εἶναι τὸ χρέος » ὅπου μᾶς σφίγγει grande si è l'obbligo che ci » stringe (σ. 20) — οἱ σύντροφοί σου, θέλοντας, νὰ » ἡξεύρουν διὰ ποῖαν ἀφορμὴν νὰ ἀπέθανε, ἔκα- » μαρ νὰ τὸν ἀνοίξουν i suoi compagni volendo » sapere per qual ragione fosse morto lo fecero » aprire (σ. 22) — Ὁ Χρεμῆλιος ἐστῶντας καὶ νὰ » μὴν ἄφῃσέ ποτε τὴν φιλαργυρίαν, ... ὅταν ἦλθεν

» εἰς θάνατον non essendosi mai distolto dal
 » avarizia, venuto à morte (σ. 54). — ... ἐπικήγ-
 » γαιε, ὅτι εἰς τὴν πρώτην μάχην... νὰ ἤθελε βιά-
 » λει τὸν Οὐρίαν εἰς ταῖς πρώταις ἀράδες... ordi-
 » nò che nel primo attacco ponesse Uria nelle
 » prime file (σ. 74). — Τὰ φέρνουν ἀνέγγικτα
 » εἰς τοὺς πόδας του, ἀγκυλὰ καὶ κᾶμμίαν φορὰν
 » νὰ ἦναι καὶ πεινασμένα reportano intatti à
 » piedi... benché talora siano affamati (σ. 106)
 » — ἐλόγιαζε πῶς γὰρ μὴν ἦτορ ἕνας θεὸς ὅπου γὰρ
 » εἶχε δύνανται credere non vi essere un Dio che
 » avesse possanza (σ. 115). — ἱστορίζεις τόσον ἱε-
 » ραίς, ὥσάν καὶ κοσμικαῖς tanto sacre come pro-
 » fane (σ. 116). λαμβάνει εὐχαρίστησιν εἰς τὸ φα-
 » γητὸν, ὅντας τοῦτο μία ἡδονὴ dilettarsi del
 » mangiare, essendo questo un piacere (σ. 119).
 » Ἄλλο δὲν ἐκκρετοῦσε παρὰ τὴν εὐκαιρίαν νὰ
 » πληροφορήσῃ ταῖς κακίαις τῆς ἐπιθυμίας altro
 » non aspettava che l'occasione di soddisfare
 » le sue malnate voglie (σ. 124). — ἡ ἀκολα-
 » σία κουρσεύει τὸ καλὸν ὄνομα... roba il buon
 » nome (σ. 125). — Πολλοὶ δὲ τῶν ἰταλικῶν ἐ-
 » κείνων φράσεων εἶχον ὄντως μεταβῆ εἰς δημοτικὴν
 » χρησιν οἷον· *στέκεται σουζα sta suso* (καὶ σωζά-
 » τος βυζ., ὅπερ ὁ Κορ=σωστός)· *πῆρε τὴ ρέντα του*
 » κτλ. Διευκόλυνε δὲ τὴν ἐπὶ τὸ ἰταλικώτερον ἀνάλυ-
 » σιν καὶ τοὺς ἰταλισμοὺς ὁ πολύμορφος ἐκείνος Πρω-
 » τεὸς τὸ κοινότατον μόριον ὅπου ἡ ποῦ=che κτλ.

Παρατηροῦμεν τέλος, ὅτι ἐπειδὴ ὁ ἰταλισμὸς ἐ-
 » θεωρεῖτο κατὰ τινὰ ἐποχὴν ὡς τις ἐξευγενισμὸς, ὁ
 » λέγων ἐφιλοτιμείτο νὰ καταρτίζῃ δι' αὐτοῦ τὸν λό-
 » γον αὐτοῦ· οὕτω π. χ. ὡς φιλόκαλος ἐθεωρεῖτο τότε
 » ὁ λέγων « ἦλθε μὲ ὅλα τὰ φουνταμένα του » =
 » καλῶς διασκευασμένος. Κατὰ τόπους δὲ, εὐτυχῶς
 » σπανίους, ἡ ἐπιδρῶν τῆς ἰταλικῆς τοιαύτη ἐγένε-
 » το, ὥστε εἰς πολλὰς φράσεις ὀλίγοι ὑπελείποντο
 » ἑλληνικαὶ λέξεις, εἰ καὶ ἀξιοπαρατήρητον εἶναι,
 » ὅτι ὅλαι αἱ ἰταλικαὶ λέξεις κατὰ κλίσιν ἐξελληνί-
 » ζοντο. Τοιαύτη δὲ εἶναι ἡ ἐξῆς φράσις· « ἀριθμήσατε
 » τὸ μπασιμέντο 'στὸ πόρτο, κ' εἶχε τὴν ποῦντα
 » 'στὸ γαρμπῆ, μὰ φύσαε μάιστρο, καὶ ντελέγκο
 » φουντάρησε τὴν ἀγκορά » ἐνθα, μεταξὺ δεκαπέντε
 » λέξεων, φαίνονται ἐξ ὀνόματα, ὅλα ἰταλικά, καὶ
 » τέσσαρα ῥήματα, ὧν δύο ἰταλικά. Τὸ δὲ κακὸν τοῦτο
 » ἐπεχωρίαζε μάλιστα ἐν τῇ Ἑπτανήσῳ καὶ ἰδίως κα-
 » τὰ τινὰς πόλεις, διὰ τὴν ἐνετικὴν αὐτόθι ἐπικρά-
 » τειαν. Ἐν ταῖς λοιπαῖς δὲ ἐξ ἐναντίας νήτοις τοῦ
 » Αἰγαίου πελάγους πολὺ ἀσθενεστέρως παρίσταται ἡ
 » ἐπιρροή αὕτη, καὶ ἐν αὐταῖς ἔτι ἐκείναις, ἐν αἷς ἡ
 » δυτικὴ θρησκεία εἶχεν εἰσχυρῇ ὅθεν αὐτόθι καὶ αὐ-
 » τὸ τὸ *sobborgo*, προάστειον, προφέρεται ζώβουργο,
 » ἀλλαχοῦ ὁμως ἐξώπουργο καὶ ἐν Ἀθήναις (ἐ) ζωπό-

» λια, ὡς βλέπομεν ἐν τῇ πρὸς Μαρτίνον Κρούσιον ἐ-
 » πιστολῇ τοῦ μεγάλου ῥήτορος Θεοδώρου Ζυγομαλά.
 » Τῆς Ἑνετίας δὲ πρὸ πάντων πολὺ ἦτο τὸ ὄνομα, εἰς-
 » χωροῦν καὶ εἰς παροιμίας καὶ εἰς δημοτικὰ ἄσματα,
 » οἷον· « ἤθελα νὰ σ' ἐρωτήσω Φράγγισσά 'σαι γιὰ
 » Ῥωμὰ, — Κ' ἀπ' τῇ Βενετιά σ' ἐφέραν κ' ἔχεις
 » τόσην ἐμορφιά. » — « Ἐγὼμαξ Νάπλι ξακουστὸ
 » καὶ Νάπλι ξακουσμένο, — Στὴν Πόλι καὶ 'στὴ
 » Βενετιά μ' ἔχουν ἱστορημένο. » — « Θὰ χάσ' ἡ
 » Βενετιά βελόνι ! » (παροιμία ἐπὶ εὐτελοῦς πράγ-
 » ματος) κτλ.

Αἱ μεταξὺ Ἰταλῶν καὶ Ἑλλήνων σχέσεις εἶναι, ὡς
 » εἶδομεν, ἀρχαιοτάται· ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῶν περιπε-
 » τειῶν τοῦ μακροῦ βίου τῶν δύο τούτων κοινωνιῶν,
 » οἱ Ἕλληνες πολλάκις καὶ πολλαχῶς ἐγένοντο εἰς
 » τοὺς Ἰταλοὺς χρήσιμοι. Ὅτε οὗτοι ἐλέγοντο Ῥωμαῖοι,
 » οἱ Ἕλληνες εἰς αὐτοὺς μετήνεγκον τὴν παιδείαν καὶ
 » τὸν πολιτισμὸν τῆς πατρίδος τῶν, ὡς εἶχον προηγου-
 » μένως πολιτίσει τὴν κάτω Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν.
 » Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἑλληνορωμαϊκοῦ κράτους αἱ μεταξὺ
 » Ἰταλῶν καὶ Ἑλλήνων ἐριδες ἐδεικνύοντο κυρίως ἕνεκα
 » τοῦ παπικοῦ δεσποτισμοῦ, τοῦ ἄχρι τοῦδε κατὰ δυσ-
 » μοιρίαν τὰς τύχας τῆς Ἰταλίας ἐπηρεάζοντος. Κατὰ
 » δὲ τὴν ἀναγέννησιν τῶν γραμμάτων οἱ Ἕλληνες
 » τὴν πατρῴαν κληρονομίαν κομίσαντες ἐδωροφόρη-
 » σαν τῇ Ἰταλίᾳ, ἥτις κατὰ τὰ γράμματα ἐπρώτευσεν
 » ἐν τῇ ἐγειρομένῃ ἀπὸ τῆς μεσαιωνικῆς νάρκης εὐ-
 » ρωπαϊκῇ κοινωνίᾳ.

Ἀλλ' οἱ Ἰταλοὶ, ὅτε ἐκκαλοῦντο Ῥωμαῖοι, καὶ
 » αὐτὰ τῆς Ἑλλάδος τὸ ὄνομα ἐζήτησαν νὰ ἐξαλείψω-
 » σιν ἀπὸ τοῦ πολιτικοῦ χάρτου τοῦ τότε κόσμου,
 » τὴν ὑπ' αὐτῶν ὑποταγεῖσαν Ἑλλάδα Ἀγαθὴν προσ-
 » αγορεύσαντες. Ὁ δὲ ἐνετὸς δουξ ὁ γηραιὸς Λάνδολος,
 » ἡγεῖτο τῶν ὡς εἰς ἐχθρικὴν γῆν εἰς τὴν Κωνσταν-
 » τινούπολιν εἰσπομπασάντων σταυροφόρων, οἵτινες καὶ
 » αὐτὰ τὰ ἱερώτατα τοῦ ἔθνους ἐξόθρισαν, καὶ τὴν
 » Ἑλλάδα ὡς γῆν βαρβάρων κατακτήσαντες ἐταπεί-
 » νωσαν. Καὶ αὐτὸς ὁ μισόκαλος δαίμων ὁ τοῦ σε-
 » μνοῦ ἀγλαΐσματος, τοῦ Παρθενῶνος, ὀρφανεύσας τὸν
 » κόσμον, τὴν ἐνετικὴν τοῦ Μοροζίνη βόμβαν ἐξελέ-
 » ξατο. Ὁ δὲ θεοκρατικὸς τῆς Ῥώμης δυνάστης, μὴ
 » ἀνεχόμενος τὴν ἐν τῇ ὀρθοδοξίᾳ ἐλευθερίαν, δεινῶς
 » τὸν σώζοντα αὐτὴν ἑλληνισμὸν ἐπεδούλευσε καὶ τὸν
 » Ἰωάννην Παλαιολόγον, ἐλευσινῶς ἐν Φλωρεντίᾳ σύρον-
 » τα τὴν πορφύραν τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας, καὶ
 » Ἰωσήφ τὸν πατριάρχην, ἀξιοπρεπῶς ἀρνούμενον ν'
 » ἀσπασθῇ τὸν πόδα αὐτοῦ, ἀμφοτέρους δὲ τὴν ἐκυ-
 » τῶν πατρίδα ἀπ' ἀγαθῶ τῆς Εὐρώπης νὰ σώσωσιν
 » ἐπιζητοῦντας, ὅξος καὶ χολὴν ἐπότισε. Τὰ δὲ τῆς
 » θεοκρατικῆς αὐτοῦ τυραννίας ὄργανα, οἱ ἀπαίσιτοι
 » καὶ πολυώνυμοι μοναχοὶ τῆς Δύσεως, πανταχοῦ τῆς

ἡμετέρας πατρίδος νὰ δηλητηριάσωσιν ἡγωνίσθησαν τὸν ἑλληνισμόν.

Ἀλλὰ τὰ ἔθνη δὲν εἶναι ὑπεύθυνα περὶ τῶν πράξεων τῶν τυραννούντων αὐτά· οἱ δὲ Ἴταλοί οὐχ ἤτον ὑπὸ τῆς θεοκρατικῆς ἐκείνης τυραννίας ἐπαθόν, διότι αἱ βαρύτεραι αὐτῶν πληγαὶ ἐκείθεν προῆλθον. Ἡ δ' ἐπιμιξία ἐξ ἐναντίας τῶν Ἰταλῶν καὶ Ἑλλήνων, ὡς λαῶν, ἐγένετο πολλαχῶς ἀγαθοποιός. Οἱ Ἕλληνες δὲν ἀγνωμονοῦσι πρὸς τὴν γενναίαν φιλοξενίαν, ἧς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ἔτυχον οἱ πατέρες αὐτῶν· οὐδ' ἀμνημονοῦσιν, ὅτι ἂν ἡ ἀριστοκρατία τῆς Ἐνετίας ἐτυράννησε τῶν Ἑλλήνων, ἐν τῷ μέσῳ ὅμως τῶν Ἐνετῶν καταφυγόντες οἱ πατέρες αὐτῶν, ἐνταῦθα τὸ πρῶτον ἐχάλευσαν τὰ πνευματικὰ ὄπλα, δι' ὧν ἐμελλεν τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν ν' ἀνακτήσωσιν. Οἱ Ἕλληνες δὲν λησμονοῦσιν, ὅτι ἂν αἱ ξενικαὶ τῆς Ἰταλίας κυβερνήσεις, δορυφοροῦσαι τὴν πρὸς αὐτὴν δυσμενῆ Αὐστρίαν, καὶ πᾶν γενναῖον αἶσθημα τῶν Ἰταλῶν νὰ καταπνίξωσι ζητοῦσαι, τὴν ἡμετέραν παλιγγενεσίαν βλοσυρῶς προσέβλεπον, τὰ γενναῖα ὅμως τῆς Ἰταλίας τέκνα προθύμως ἔδραμον, ὅπως μετὰσχῶσι τῶν ὑπὲρ τῆς ἀναστάσεως ἡμῶν ἀγώνων· τὸ δὲ εὐγενὲς αὐτῶν αἷμα ἐπότισε τὴν κλεινὴν ταύτην γῆν τῶν ἀναμνήσεων καὶ τῶν ἐλπίδων. Καὶ οἱ Ἕλληνες δὲ ἐνθουσιῶντες ἤκουσαν τῆς ἰταλικῆς ἐλευθερίας τὸ σάλπισμα, τοὺς Ἰταλοὺς πρόσφυγας εἰς τοὺς κόλπους αὐτῶν ὡς ἀδελφούς ὑπεδέξαντο καὶ τῶν μὲν ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ Ἑλλήνων τὰ τάγματα ὑπὲρ τῆς ἰταλικῆς πατρίδος ἀρίστευσοντα ἢ πίπτοντα, ἄξια τῶν ἐπαίνων τοῦ μεγάλουπράγμονος Γαριβάλδη ἀνεδείχθησαν· ἐντεῦθεν δὲ αὐθόρμητοι οὐκ ὀλίγοι αὐτόσε προσήρχοντο τὴν δόξαν ἐπιζητοῦντες τοῦ νὰ προσκινδυνεύσωσιν ὑπὲρ τῆς τῶν ἀδελφῶν Ἰταλῶν ἐλευθερίας.

Σήμερον δὲ τὰ δύο ταῦτα ἔθνη, τὰ ἀρχαιότατα καὶ εὐκλεέστατα τῶν ἐν Εὐρώπῃ, κοινὰς ἔχουσι τὰς τύχας· διότι ἀμφοτέρων ἀδελφοὶ ὑπὸ δούλιον στενάζουσι ζυγὸν καὶ πρὸς ἀμφοτέρω πρόκειται εὐπαιδευσίς καὶ εὐνομίας ἀγών, ὅπως τὸν τοῦ παρελθόντος ἀποτρίψωσι σπῖλον. Ἀμφοτέρω δὲ τσαῦτα ἐκ τῆς ἀδικίας δεινὰ ἐπαθον, ὥστε εὐλόγως νὰ τρέμωσι τῆς δικαιοσύνης ἀφιστάμενα. Οἱ Ἕλληνες λοιπὸν, ἐνθυμούμενοι τοὺς ἑαυτῶν τυράννους, ἅς μὴ λησμονῶσιν, ὅτι ἐν μόνῃ τῇ εὐπραγίᾳ τῆς πατρίδος κεῖται ἐκάστου ἡμῶν ἡ ἀληθὴς εὐδαιμονία. Οἱ δὲ Ἴταλοί, ἀναπολοῦντες ὅσα ἐκ τῶν περὶ τὸν Μετερνίχον ἐπαθον, εὐλόγως θέλουσιν ἐπίσης τραμάζει τοὺς αἵρεσιώτας τοῦ Μακιαβέλλη, ἂν τινες ἐπιθυμοῦσιν, ἡ παπυσὶν ἀμεταμέλητος θνήσκουσα, ἡ ὑπὸ τῆς Ἰταλίας γινομένη, ν' ἀναζήσῃ ὡς ὄργανον τῆς φιλοδοξίας αὐτῶν. Διότι πᾶσα τυραννία εἶναι καταδεδικασμένη εἰς θάνατον· ὄργανον δὲ γι-

νομένη εἶναι ὀλέθριον καὶ εἰς αὐτὸν τὸν μεταχειριζόμενον αὐτήν.

Ὅθεν ἡ νέα αὕτη ἐπ' αἰσίοις οἰωνοῖς ἀρχομένη περίοδος τῶν μεταξὺ Ἰταλῶν καὶ Ἑλλήνων σχέσεων, παντὸς ἀφίλου αἰσθήματος ἔσται ἀπηλλαγμένη. καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν μετὰ στοργῆς θέλουσιν ἀναζητεῖ τὰς παραδόσεις τῆς ἡμετέρας αἰωνίας ἀδελφότητος. Μετὰ στοργῆς οἱ Ἑλληνόπαιδες θέλουσιν ἀδελφὰ τὰ μέλη τοῦ Δάντη καὶ οἱ Ἰταλόπαιδες τὰ θεσπέσια τοῦ Ὀμήρου ἔπη, φαιδρῶς αὐτὰ ἐγκαταμιγνύοντες μετὰ τῶν κλειζόντων τοὺς νεωτέρους ἐλευθερωτὰς τῶν ἀδελφῶν τούτων πατρίδων τοῦ παγκοσμίου πολιτισμοῦ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΙΝΕΣ ΑΥΤΟΣΧΕΔΙΟΙ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ

ΙΤΑΛΟΕΛΛΗΝΙΚΩΝ

ΤΟΥ

Κ. ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ ΖΑΜΠΕΛΙΟΥ.

Τὸ πρὸ δύο περίπου ἐτῶν δημοσιευθὲν ἐν τῇ *Παρδῶρᾳ* ἀξιόλογον πόνημα τοῦ Κ. Σπυρίδωνος Ζαμπελίου, τὸ ἐπιγραφόμενον « *Ἰταλοελληνικά, ἢτοι κριτικὴ πραγματεία περὶ τῶν ἐν τοῖς ἀρχαίοις Νεαπόλεως ἀνελθόντων ἐλληνικῶν περγαμηνῶν* », εἶνε ἤδη πασίγνωστον εἰς τοὺς Ἕλληνας λογίους, εὐτυχῶς δὲ καὶ ἐξετιμήθη ἀναλόγως πρὸς τὴν σπουδαίαν αὐτοῦ φιλολογικὴν καὶ ἱστορικὴν ἀξίαν. Τὸ πόνημα τοῦτο, ὡς πάντα τὰ τοῦ Κ. Ζαμπελίου, εἶνε προῖον εὐσυνειδήτου μελέτης, καὶ ἐπομένως κτῆμα πολὺτιμον τῆς ἐπιστήμης. Ὁ Κ. Ζαμπέλιος εἶνε ἐκ τῶν ὀλίγων μεταξὺ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, αἵτινες καλλιέργουσι τὴν τόσῃ σπουδαίαν πρὸς ἡμᾶς μεσαιωνικὴν τοῦ ἔθνους ἱστορίαν. Λέν θέλομεν δὲ ἐπιχειρήσει τὴν ἀνάλυσιν τῶν *Ἰταλοελληνικῶν*, τὴν ὁποίαν ἔγραψεν ἤδη ἐν τῇ *Παρδῶρᾳ* ἑταίρος διακεκριμένος συγγραφεὺς ὁμογενῆς, δέξιμος περὶ τὴν ἐθνικὴν μεσαιωνικὴν ἱστορίαν⁽¹⁾, ἀλλ' ἀπλῶς ἐξάγομεν ἐκ τοῦ χαρτοφυλακίου ἡμῶν ὀλίγας ἐκ τῶν σημειώσεων, τὰς ὁποίας ὑπηγόρευεν ἡμῖν ἡ ἀνάγνωσις τοῦ πολυτίμου πονήματος τοῦ σοφοῦ συγγραφέως.

Ὁ Κ. Ζαμπέλιος δεικνύει ἡμῖν τὴν νεοελληνικὴν δημοτικὴν γλῶσσαν εἰς περγαμηνὰς τῆς Γ', ΙΑ', ΙΒ' καὶ ΙΓ' ἑκατονταετηρίδος, καὶ ἀναφέρει ἐν παρόδῳ

(1) Ὁρα Παγδ. τόμ. ΙΕΤ', σελ. 98.